

trent de wisselende waarde van den gulden, dit slechts van theoretische betekenis is, vermits de wet niet toelaat de betreffende geldswaarde der winstcijfers in acht te nemen";

O. dat belanghebbende tegen die beslissing als middel van cassatie heeft voorgedragen:

Schending, immers verkeerde toepassing van de artt. 5 en 7 van de Wet op de Inkomstenbelasting 1914, ter ondersteuning daarvan nader aanvoerende, dat ten onrechte op voormelde gronden zijn beroep op de sterke daling van den gulden is verworpen, omdat zoodanige daling ten gevolge heeft, dat ter beoordeeling van het door een belastingplichtige behaald voordeel een voor een vermogensbestanddeel gesteld hooger cijfer in guldens nog volstrekt geene werkelijk hogere waarde daarvan behoeft te betekenen en zeker dat hogere guldencijfer niet als de hogere waarde daarvan mag worden aangemerkt;

O. daaromtrent:

dat naar luid van art. 37 der Wet op de Inkomstenbelasting 1914 het tarief aanduidende de belastbare som en de belasting is uitgedrukt in guldens;

dat bij gebreke van eenige aanwijzing voor het tegendeel moet worden aangenomen, dat met deze guldens geen andere bedoeld zijn, dan een meervoud van den gulden, die volgens artikel 1 van de Muntwet 1901 de rekeningseenheid van het Nederlandsche muntstelsel is, en waarop men, wanneer men de geldswaarde van baten en schulden hier te lande in guldens uitdrukt, het oog heeft;

dat hieruit volgt, dat de belastbare som moet worden bepaald naar de geldswaarde, die aan de baten, welke die som samenstellen, in voormelde guldens uitgedrukt is toe te kennen;

dat overigens niet voor tegenspraak vatbaar is, dat aan de vaststelling van het tarief in art. 37 ten grondslag heeft gelegen een met de draagkracht van den belastingplichtige verband houdende vaste verhouding tusschen de belastbare som en de te heffen belasting;

dat die verhouding evenwel zou worden verbroken, indien men, zooals belanghebbende verlangt, de guldens der belastbare som op een lager bedrag berekende, omdat de gulden, wegens verminderde koopkracht of anderszins, zou zijn gedaald, terwijl voor de belastingheffing genoegen zou moeten worden genomen met een bedrag in guldens alsof deze niet in waarde waren verminderd;

dat uit een en ander volgt, dat het middel is ongegrond;

Verwerpt het beroep.

(Dit arrest is ontleend aan *Beslissingen in Belastingzaken* deel 9 onder no. 3263).

Arrest van den Hoozen Raad van 3 Mei 1933

De Hoozen Raad enz.,

Gezien het beroepschrift van A te X, tegen de uitspraak van den raad van beroep I te Rotterdam van 22 October 1932 betreffende zijn aanslag in de inkomstenbelasting over het belastingjaar 1929/1930;

Gezien enz.,

Overwegende dat aan belanghebbende een aanslag is opgelegd naar een inkomen van f 25.430 en deze aanslag na daartegen gericht bezwaarschrift door den inspecteur is gehandhaaft;

O. dat belanghebbende in beroep, voor zooveel thans nog van belang, heeft aangevoerd: dat ten onrechte onder het inkomen is begrepen een bedrag van f 3.740.75, uitmakende het aandeel van belanghebbende, die een der beheerende vennoten was van de vennootschap onder de firma B, in de door die vennootschap per 31 December 1928 geboekte koerswinst op effecten; dat de effecten per 31 December 1928 zijn gewaardeerd naar beurskoers, terwijl zij tevoren 18 jaren lang steeds waren gewaardeerd naar kostprijs; dat met een plotselinge afwijking van een steeds gevolgd systeem van waardeering, dat niet in strijd is met goed en eerlijk koopmansgebruik, voor de heffing der inkomstenbelasting geen rekening mag worden gehouden; dat, mocht niettemin belastbaarheid van de koerswinst worden aangenomen, alleen in aanmerking mag komen die, welke in het boekjaar 1928 is behaald;

O. dat de raad van beroep de beschikking van den inspecteur heeft bevestigd, na te hebben overwogen: „dat tusschen partijen vaststaat, dat de koerswinst in de boeken der vennootschap op de verlies- en winstrekening is tot uitdrukking gebracht en appellants aandeel in de winst dienovereenkomstig is berekend; dat appellant heeft aangevoerd, dat er geen aanleiding was om af te wijken van het te voren gevolgde systeem van waardeering, waarbij de effecten steeds op den kostprijs gehouden werden; dat dit beroep appellant niet kan baten, waar de firma zelve met appellants instemming van de tevoren gevolgde wijze van waardeering afgeweken is en appellant dienovereenkomstig een winstaandeel genoten heeft; dat appellant niet heeft aangevoerd, dat hij slechts belastbaar is voor zijn deel in de over 1928 behaalde koerswinst, doch ook dit niet opgaat, omdat te voren niet met de koerswinst rekening gehouden is en deze belastbaar is

op het oogenblik, dat deze in de winstresultaten-berekening der firma tot uitdrukking komt;

O. dat belanghebbende als cassatiemiddelen heeft voorgedragen: 1. Schending van art. 16 R. v. B., omdat belanghebbende aan den raad van beroep vroeg, of het feit dat de vennootschap in 1928 inbreuk maakte op het steeds gevolgde systeem van waardeering, goed koopmansgebruik was, en of voor de berekening van het belastbaar inkomen over 1928 met een dergelijke willekeurige inbreuk op het bestaande systeem mocht rekening worden gehouden, doch de raad daarover geen beslissing gaf;

2. Schending of verkeerde toepassing van art. 13, in verband met art. 7 I. B., doordien de raad van beroep, beslissende over hetgeen belanghebbende ten slotte had aangevoerd, over het hoofd heeft gezien, dat hij moest uitmaken, welke winst in 1928 gemaakt is en niet die, welke in dat jaar geboekt is;

O. aangaande het eerste middel:

dat onbetwist is, dat toepassing van het stelsel van waardeering der effecten naar beurskoers, hetwelk de vennootschap met instemming van belanghebbende bij de vaststelling van de balans per 31 December 1928 heeft gevolgd en waarop zij haar winst- en verliesrekening over 1928 heeft gebouwd, op zich zelf genomen in overeenstemming is met goed en eerlijk koopmansgebruik;

dat belanghebbende niettemin de aanwezigheid van een lager bedrag aan winst verdedigt, omdat per 31 December 1928 werd gebroken met de tevoren regelmatig gevolgde methode van waardeering der effecten naar kostprijs;

dat echter, nu de vennoten welbewust overgingen van het eene systeem van waardeering naar een ander systeem, dat niet in strijd is met goed en eerlijk koopmansgebruik, zij niet kunnen verlangen, dat voor de belastingheffing de winst over het jaar 1928 op andere wijze wordt vastgesteld dan op den grondslag, waarop zijzelve de winst voor dat jaar berekenden en verdeelden;

dat dus de raad van beroep een juiste beslissing heeft gegeven en het eerste middel niet tot cassatie kan leiden;

O. wat betreft het tweede middel:

dat belanghebbende ter ondersteuning van dit middel heeft aangevoerd, dat reeds vóór 1928 de beurskoers der effecten was gestegen boven den kostprijs, waarvoor zij te boek stonden, zoo dat een deel van de per 31 December 1928 tot uiting gebrachte winst in vorige jaren is behaald;

dat dit betoog belanghebbende niet kan baten;

dat immers, nu de vennootschap in vorige jaren aan de berekening van haar winst ten grondslag legde het systeem van waardeering der effecten naar kostprijs, hetgeen niet strijdig is met de regelen van goed en eerlijk koopmansgebruik, in die jaren een mogelijke stijging of daling van de beurswaarde der effecten boven of beneden den kostprijs, niet tot uiting kon komen en geen invloed had op het bedrag van de in die jaren te behalen winst;

dat, toen per 31 December 1928 door de waardeering van de effecten naar beurskoers een stijging van de waarde daarvan aan den dag kwam, dit verschil — naar de raad van beroep terecht heeft beslist — deel uitmaakte van de in het jaar 1928 behaalde winst;

dat ook dit middel dus ongegrond is;

Verwerpt het beroep.

(Bovenstaand arrest is ontleend aan *Beslissingen in Belastingzaken* deel 14 onder 5415).

DE DEPRECIATIE VAN DE GULDEN EN HAAR GEVOLGEN VOOR WAARDE EN WINST IN HET BEDRIJF TEN AANZIEN VAN HANDELSVORDERINGEN EN SCHULDEN

Bij een beschouwing van de gevolgen der devaluatie van de Nederlandse gulden voor waarde en winst in het bedrijf, speciaal ten aanzien van handelsvorderingen en schulden, blijken het in hoofdzaak de *in vreemde munt* luidende vorderingen en schulden te zijn, die de aandacht trekken.

In het algemeen kan men vaststellen, dat indien een verandering in de waardeverhouding van de buitenlandse geld-eenheid ten opzichte van de eigen geldeenheid is ingetreden, de waarde der in vreemde valuta luidende vorderingen en schulden een dienovereenkomstige wijziging ondergaat en zulks

mitsdien in de boekhouding tot uitdrukking moet worden gebracht.

Indien die veranderde waardeverhouding tot een nieuwe, nagenoeg vaste, verhouding tussen vreemde en eigen geld-eenheid heeft geleid, zal de herwaardering zonder moeilijkheid in de boeken kunnen worden vastgelegd. Men zal dan eenvoudig de nieuwe pariteit als grondslag voor de herwaardering nemen.

Meer moeilijkheden biedt de herwaardering indien vreemde en eigen valuta niet in een nieuwe, binnen enge grenzen vaststaande, verhouding tot elkaar komen te staan, doch, gelijk sinds einde September 1936 met onze gulden het geval is, één of beide valuta's z.g. zwevende blijven. Juist in de eerste tijd na de verandering in de waardeverhouding zullen zich vrij heftige koersschommelingen voordoen, zoals bijv. bij ons te lande het geval was na het loslaten van de gouden standaard, en dientengevolge zal men in die gevallen goed doen enige tijd af te wachten om te zien op welk peil ongeveer de nieuwe verhouding tot rust zal komen.

Zijn de vorderingen of schulden „gedekt”, d.w.z. zijn tegenover deze posten vreemde valuta's op termijn verkocht, resp. gekocht vóór de datum van herwaardering, en zijn deze dekkingstransacties — gelijk vaak het geval is — niet in de boekhouding opgenomen, dan dient de termijnkoers als basis van herwaardering aangehouden te worden.

Oppervlakkig beschouwd zou men geneigd zijn te menen dat de veranderingen in de onderlinge waardeverhouding der verschillende valuta's slechts van invloed zullen zijn op de in vreemd geld luidende vorderingen. In bepaalde gevallen echter kan die invloed zich ook uitstrekken tot de *in eigen munt* luidende vorderingen. Zulks is n.l. het geval bij de beoordeling van de geëigetheid der debiteuren. Door de veranderde waardeverhoudingen kan het voorkomen dat een tot dusverre als volkomen solvabel beschouwde debiteur voortaan minder solvabel is, en eveneens kan het omgekeerde voorkomen, n.l. dat door de gewijzigde verhoudingen de financiële positie van den debiteur in gunstige zin gewijzigd is.

Hiermede is in grote lijnen aangegeven op welke wijze de herwaardering der vorderingen en schulden dient te geschieden. Rest nu nog na te gaan welke betekenis moet worden toegekend aan het waardeverschil, dat hierdoor tot uitdrukking wordt gebracht.

Om het karakter vast te stellen van het voor- of nadelig herwaarderingsverschil, zal men moeten nagaan of dit verschil al dan niet een uitkeerbare en mitsdien verteerbare winst voorstelt, en wanneer we dit dan doen aan de hand van de theorie der vervangingswaarde, die ons leert dat als winst slechts kan worden aangemerkt het verschil tussen opbrengst en vervangingswaarde, dan dienen we de in vreemde valuta's luidende vorderingen een ogenblik te beschouwen als de in vreemd geld luidende tegenwaarde van door de onderneming gebrachte offers, plus de daarop bij de verkoop geboekte winst, resp. minus het daarop bij verkoop geleden en geboekte verlies.

Uit deze beschouwingswijze volgt al direct, dat, zoals trouwens bij dit gehele probleem het geval is, men voor zichzelf een antwoord dient te geven op de vraag of de devaluatie een duurder worden van alle offers ten gevolge zal hebben, en zo ja of deze prijsstijging zich bij al de offers in gelijke mate zal manifesteren, of wel dat bepaalde offers in het geheel niet door prijsstijging zullen worden beïnvloed.

Eveneens kan men direct al zeggen, dat voor dat deel van de vordering, hetwelk de bij de verkooptransactie geboekte winst voorstelt, in het verleden geen direct offer is gebracht, zodat het daarop geconstateerde waarderingsverschil ook economisch gesproken een inkomen voor de onderneming vormt

en dus als zodanig door de onderneming kan worden uitgekeerd. Hetgeen trouwens vanzelfsprekend is, daar immers een stijging van de uitkeerbare winst op haar beurt eveneens een uitkeerbare winst moet zijn. En dus zal dit winstbestanddeel ons geen moeilijkheden opleveren.

Moelijker wordt het probleem wanneer we moeten nagaan of en in hoeverre de offers, die de onderneming zich heeft getroost om de vordering te verkrijgen, een hogere vervangingswaarde zullen hebben. Voor een groot deel zal ieder hier zijn persoonlijk inzicht doen gelden, maar het staat buiten alle twijfel vast dat alle offers die of direct of indirect in buitenlandse valuta's betaald zijn (dus alle in het buitenland gemaakte kosten en alle uit het buitenland herkomstige goederen) met de devaluatie-factor in prijs zullen stijgen.

Ten aanzien van de zuiver binnenlandse kostprijsfactoren (offers) zoals lonen, diensten en goederen van binnenlandse herkomst, kan men van mening verschillen. M.i. zal men voorzichtigheidshalve niet mogen aannemen, dat de devaluatie op de vervangingswaarde dezer factoren in het geheel geen invloed zal uitoefenen, en evenmin, dat de vervangingswaarde dezer offers met de volle devaluatiefactor zal stijgen. Men zal dus moeten trachten zich een zo objectief mogelijk denkbeeld te vormen van de invloed, die de devaluatie op deze vervangingswaarde zal uitoefenen.

Daarnaast zullen er in bepaalde gevallen kostprijsfactoren zijn, die zeker geen invloed van de prijsstijging zullen ondergaan. Ik noem hier als voorbeelden specifieke invoerrechten en heffingen op bepaalde goederen, of licenties, bij een voor langere tijd afgesloten patentovereenkomst als een vast aantal guldens per eenheid vastgelegd, e.d.

Het bovenstaande kan wellicht door een voorbeeld verduidelijkt worden. Nemen wij bijv. eens aan, dat op het ogenblik der devaluatie van de Nederlandse gulden een vordering van £ 10.000 uitstond en de koersen van het £ voor en na de devaluatie resp. 7,20 en 9,— waren. Het gaat er nu om te bepalen welk karakter aan de f 18.000 (£ 10.000 $\times$ 1,80) koersverschil toe te kennen is. Nagegaan moet nu worden welke offers indertijd gebracht zijn en die het ontstaan van de vordering van £ 10.000 tengevolge hebben gehad, waarbij we bij wijze van voorbeeld aannemen dat de vreemde-munt quota met 25 % en die in eigen munt met 10 % zullen stijgen.

Men vindt nu bijv. het volgende:

goederen van buitenlandse herkomst	f	30.000,—
idem van binnenlandse herkomst	„	2.000,—
lonen en kosten in het buitenland	„	12.000,—
idem in het binnenland	„	20.000,—
totaal	f	64.000,—
winst	„	8.000,—
opbrengst	f	72.000,—

Aan de hand van deze analyse bepaalt men nu welke vervangingswaarde is toe te kennen aan elk dezer kostprijsfactoren. Men komt dan tot de volgende berekening:

goederen van buitenlandse herkomst (plus 25 %)	f	37.500,—
idem van binnenlandse herkomst (plus 10 %)	„	2.200,—
lonen en kosten in het buitenland (plus 25 %)	„	15.000,—
idem in het binnenland (plus 10 %)	„	22.000,—
	f	76.700,—

Uit deze opstelling blijkt nu dat de vervangingswaarde door de devaluatie met f 12.700 gestegen is en dat dus van het totale herwaarderingsverschil ad f 18.000 slechts een bedrag van f 5.300 als uitkeerbare winst kan worden aangemerkt.

Het spreekt wel vanzelf, dat een berekening als de bovenstaande nooit exact kan, noch behoeft te zijn; men kan voor dit doel volstaan met een globale percentsgewijze naecalculatie.

Beschouwen we thans de handelsvorderingen welke in eigen geldeenheden luiden, aan de hand van de hierboven, bij de in vreemd geld luidende vorderingen, ontwikkelde toepassing van de theorie der vervangingswaarde. Het blijkt dan, dat deze weliswaar geen waardestijging ondergaan door de devaluatie doch dat daarentegen de offers, welke de onderneming heeft moeten brengen om deze vorderingen te verkrijgen, op geheel analoge wijze als hiervoor uiteengezet, een hogere vervangingswaarde zullen hebben.

Mitsdien zal het vermogen der onderneming, vermogen hier gebruikt in de dubbele betekenis van kapitaal en capaciteit, voorzover dit gevormd werd door vorderingen in eigen valuta luidend, verminderd zijn door de stijging dier vervangingswaarden. Dit vermogensverlies is een logisch gevolg van het risico dat inherent is aan de verkoop op crediet, en voorzover het voortvloeit uit de prijsstijging der buitenlandse quota, van het feit, dat men uit het buitenland afkomstige goederen in de binnenlandse markt (in guldens) verkoopt.

De gehele voorgaande redenering is opgebouwd op de erkenning van het, overigens weinig gebruikte begrip van de kostprijs der vorderingen; maar het zal, ondanks het feit dat men dit begrip slechts zelden ontmoet, duidelijk zijn, dat evenals bij alle andere activa der onderneming, ook bij vorderingen sprake is van een kostprijs en dat dus hierop bij de oplossing van het onderhavige probleem de vervangingswaarde-theorie dient te worden toegepast.

Bezien we thans, na de invloed der devaluatie op de vorderingen te hebben onderzocht, de in vreemde valuta luidende schulden.

Hier ligt het probleem veel eenvoudiger. Want in zoverre de onderneming activa bezit, welker vervangingswaarde, uitgedrukt in eigen valuta, een stijging zal ondergaan, kan men de in vreemde munt luidende schulden zien als een valuta-riisio-dekking. Immers, doordat de onderneming tegenover haar in vreemde munt luidende vorderingen en uit het buitenland afkomstige goederen, eveneens schulden heeft welke in vreemde munt luiden, is zij, althans tot het bedrag dier schulden, geïmmuniseerd tegen de gevolgen van de waardedaling der eigen munt.

In ondernemingen, welke sterk internationaal georiënteerd zijn, is het voorkomen van in vreemde valuta luidende schulden vaak een uitvloeisel van opzettelijke financieringspolitiek.

Meestal echter is het voor de onderneming belangrijker geïmmuniseerd te zijn tegen de gevolgen der devaluatie der vreemde valuta, dan tegen devaluatie der eigen geldeenheden. Vandaar dat in dergelijke gevallen gestreefd wordt naar een evenwicht binnen een bepaalde valuta. Het komt zelfs voor, dat ondernemingen, wier kaspositie zulks totaal overbodig maakt, opzettelijk schulden aangaan in het buitenland, indien de handelsschulden in vreemde munt hiertoe niet toereikend zijn.

Door de hierboven uiteengezette zienswijze is tevens het karakter bepaald van het herwaarderingsverschil, dat bij devaluatie van de eigen valuta geconstateerd wordt.

Hierbij moet nog worden opgemerkt, dat het bij de vaststelling van de uitkeerbare winst steeds nodig zal zijn, alle geconstateerde herwaarderingsverschillen in één verband te zien, daarbij tevens rekening houdende met die stijging der vervangingskosten, welke niet gepaard gaan met een hogere herwaardering (bijv. de vorderingen in eigen munt luidende).

Ten slotte nog deze opmerking. Het kan onder bepaalde om-

standigheden, dat de aldus in totaal geconstateerde stijgingen der vervangingskosten een nadelig saldo laten. En nu kan daarbij de vraag onder de ogen gezien worden, of in een dergelijk geval men tot een event. winstuitkering zal kunnen overgaan, zonder dat dit nadelige herwaarderingsverschil eerst gedekt (afgeschreven) is.

Uit het oogpunt van de vervangingswaarde-theorie gezien zou men geneigd zijn deze vraag bevestigend te beantwoorden. Doch hierbij komt nog een andere factor in het geding, n.l. die van de betekenis van het nominale vermogen der onderneming als garantie voor crediteuren. Juist deze garantie-functie zal het noodzakelijk maken, niet tot winstuitkering in de toekomst over te gaan, alvorens het herwaarderingsverlies eerst ten volle gedekt is.

In zekere zin hebben zeer veel ondernemingen met dit probleem in de praktijk van de laatste jaren kennis gemaakt. Door de voortdurende daling van alle prijzen en wisselkoersen gedurende de laatste 5 à 6 jaren, hebben vele hunner een verlies moeten boeken. Evenmin als de stijging der vervangingswaarde tengevolge van devaluatie der eigen munt een verteerbaar inkomen is, maar slechts een waardeaanwas welke de quantitatieve capaciteit der onderneming niet vermeerderd evenmin kan een daling der vervangingswaarde in wezen aanzien worden als een echt verlies, hetwelk de quantitatieve capaciteit aantast.

Uit deze opvatting volgt dan echter ook dat het volkomen geoorloofd moet zijn, de waardestijging, die in de boeken tot uitdrukking wordt gebracht als gevolg van devaluatie der eigen munt, te compenseren met verliezen, welke een gevolg zijn van devaluatie van vreemde valuta in het verleden. Ik meende goed te doen ook dit punt hier nog even naar voren te brengen omdat in de financiële rubrieken van de grote dagbladders reeds enige malen de mening naar voren gebracht is (bij de bespreking van jaarverslagen van Nederlandse ondernemingen) dat verliezen uit het verleden slechts gecompenseerd mogen worden door „echte” winsten en dat de „devaluatiewinst” gereserveerd moet worden, en gereserveerd dient te blijven.

J. E. SPINOSA CATTELA

DE DEVALUATIE VAN DE GULDEN EN HAAR GEVOLGEN VOOR WAARDE EN WINST IN BEDRIJVEN MET FILIALEN EN DOCHTER-ONDERNEMINGEN

Als we de gevolgen willen onderzoeken, die de devaluatie van de gulden heeft gehad voor ondernemingen met filialen en dochterondernemingen, dienen we eerst na te gaan op welke wijze het belang bij die dochterondernemingen in de boeken der moedermaatschappij voorkomt.

Daarbij zullen als dochterondernemingen slechts die beschouwd worden, waarin de moedermaatschappij de meerderheid van het kapitaal bezit. De minderheids-deelnemingen zullen we dus bij het volgende buiten beschouwing laten, daar juist tengevolge van het feit, dat de moedermaatschappij slechts de minderheid van het kapitaal bezit, deze meestal niet voldoende op de hoogte is van de samenstelling van het vermogen der ondernemingen waarin deelgenomen is, hetgeen er toe leiden moet, dat men zich bij de door de devaluatie noodzakelijk geworden herwaardering tevreden moet stellen met een zo nauwkeurig mogelijke schatting van de devaluatie-invloed.

Wij zullen ons dus slechts bezig houden met die dochter-